

Geir Jevnaker, Årdal:

Eget kraftverk til hi-fi'en

Etter uttallige, men forgjeves klager på forurenset strøm fra nettet, bygger sta sogning eget kraftverk for å få bedre lyd!

Tekst og foto: Knut Vadseth

Det gule huset på det nye boligfeltet like utenfor Årdalstangen ligger der med praktfull utsikt utover Sognefjorden. Den doble garasjen rommer en Mercedes stasjonsvogn som raskt og effektivt bringer eieren via verdens lengste biltunnel til Heliporten på Flesland. En times flygning bringer han så til arbeidet som formann på et mekanisk verksted midt i Nordsjøen.

På den andre biloppstillingsplassen, finner vi derimot en prototype på en asynkron strømgenerator som forhåpentligvis snart skal løse 43-årige Geir Jevnaker sine problemer med forurenset strøm. Dårlig kvalitet på strømmen tvinger ellers hi-fi entusiasten til å stå opp midt på natta om han skal ha full glede av et av landets fineste stereoanlegg!

"Jeg har hatt en rekke telefoner med ingenio-

rer fra strømleverandøren her i Sogn. De bare ler av meg og antyder at jeg er an form for bygdetulling", sier Jevnaker. "Men en spesialist fra SINTEF i Trondheim, innrømmer at strømmettet her i Sogn er blant de mest forurensede i landet. Dette skyldes de mange likerettere fra aluminiumsindustrien. Disse skaper lett hørbare harmoniske svingninger som kommer ut som bi-lyder midt i det sensitive mellomtone området

fra forsterkeren," forklarer han.

"Mange tar strømmen som en selvfølge. I virkeligheten er strømmen det blekket hifi utstyret skriver lydbildet med. Er ikke strømmen homogen, jevn og uten klumper og misfarging, kan ikke resultatet bli optimalt, uansett kvaliteten av utstyret," mener årdølen.

Enkle forholdsregler

I første etasje av nybygget, finner vi dagligstuen

Geir Jevnaker har laget egne solvkabler for bedre lyd. Men hva hjelper det når strømmen ødelegger god lyden?

med et lekkert Loewe TV, men uten avansert lydanlegg. Jevnaker og mange andre hi-fi entusiaster er skeptiske til å besudle stereo'en med et TV-bilde. Geir innrømmer likevel at han planlegger enten en stor plasma eller en projektor i det spesialbygde lydrommet i etasjen ovenfor.

Og i hi-fi rommet (foreløpig uten bilde eller DVD-spiller) er alle vegger og tak ekstra isolert med tunge gipsplater. Det lett skrånede taket

reduserer stående bølger, men er i tillegg delvis belagt med absorberende akustiske plater. Spesielle akustiske lydabsorbenter er også benyttet i rommets hjørner.

Også glassdøren mot den praktfulle altanen er delvis er kamuflert med absorbenter. Her er også tunge gardiner foran vinduene i full bredde på 3 vegger. Dette like mye for lysets skyld, som for lyden. "Jeg hører mye bedre når det er mørkt i rommet" forklarer han.

Siden den spesialbygde strøm generatoren enda ikke er ferdig (Geir har allerede laget en versjon som etter eget utsagn ikke funket), så har han bygget en spesiell type skilletrafo på den spesielle 20 ampers kursen til stereoanlegget. I tillegg benytter han en rekke ferriter, trafoer, kondiser og motstandere i sin innbitte kamp mot den daglige lydforurensningen. Jevnaker hevder at diverse filtering reduserer støy på nettet med inntil 80dB! "De ulike duppedittene gjør noe av de samme greiene som man finner på dyre spesialfiltere og spesielle strømkabler. Med en smule kunnskap kan dette gjøres mer presist, og alltså langt billigere med litt egensinnstas," forteller hi-fi entusiasten: "Jeg har fått mye hjelp av Dynamic Precision-produzenten Leif Ernstsen til dette. Dessuten har jeg en god hi-fi kompis i stedets svakstrømsguru Helge Hovland."

"Det viktigste av alle disse tiltakene er likevel noe så enkelt som å benytte et eget jordspyd til jording av alle komponenter i anlegget slik at man ikke får den tildels ubrukelige jordingen fra et tilfeldig elektrisk oppsett med sine mange sløyfer og andre jordfeil", poengterer Jevnaker.

Forsell luftputespiller

Som CD-spiller benytter Geir Jevnaker den berømte luftpute CD-spilleren fra svenske Forsell. Denne har inntill ganske nylig vært oppført i "Stereophile" sin liste over det aller ypperste til tross for at konstruksjonen er mer enn 10 år gammel. Selve drivverket er et forbausende rimelig Philips system. Geir har fjernet luftpumpen, selve hovedgrunnen til at denne pilleren skulle låte så bra. "Det ble mye bedre uten", forklarer han lakonisk samtidig som han innrømmer at CD-spilleren står for fall. Han er likevel usikker på hvilken vei han skal gå, da selv kostbare DVD og SACD-spillere etter hans mening ikke holder mål til CD avspilling:

"Det blir for mye elektronisk og elektromekanisk støy når alt for mye greier skal puttes oppi et lite- og altfor lett- kabinet. Jeg kunne ha lyst til å prøve den solide spilleren til Electrocompaniet. Men da vil jeg kaste ut den altfor billige D/A konverteren slik at denne ikke ligger der og støyer! Husk at alle disse digitale apparatene har en lei tendens til ytterligere å forurense strøm inngangen på de andre apparatene. CD og DVD spilleren pisser simpelthen i egen brønn", mener Jevnaker.

DP DAC og forsterker

Men om Forsell muligens er på tur ut,

så er den 10 år gamle DP-DAC'en det så avgjort ikke. I samarbeide med Terje Andevig fra Grenland, også han offshore arbeider, har de oppgradert denne berømte konstruksjonen med ny strømforsyning- fra batteri! "Det beste vi har hørt på tross av-eller kanskje på grunn av-aldere", mener Geir Jevnaker og fører som sannhetsvitne også vår egen Petter Dale som i disse dager får ombygget sin DP DAC med batteridrift. (Denne var etter min mening allerede helt fenomenalt bra med standard trafo og likeretter, men med spesielle kondiser. Her var en fremragende kropp og tyngde sammen med plettfrie transienter, også nedover i frekvensgangen.)

Kraftforsterkeren er den kjempestore 5,52, også denne fra Dynamic Precision og Leif Ernstsen. "Alle produsenter prøver å lure oss til å tro at deres nyeste kreasjoner er bedre enn de gamle greiene på samtlige punkter. Når det gjelder DP, så er det bare tull at A-1 kan hamle opp med den nå utgatte 5,52 når det gjelder tyngde, storhet og kjellerdyp bass. Sannheten er vel heller at 5,52 med sine ekstremt dyre komponenter er for kostbar å produsere på hjemmemarkedet innenfor en fornuftig prisramme. Min gamle modell 2000 var forøvrig enda sprekere og med bedre trøkk i mellombassen, selv om den ikke var like storslagen og homogen i klangen."

"Den nyeste A-1 er muligens litt mer oppløst oppover", innrømmer likevel Jevnaker: "Den har likevel ikke helt den samme tyngden som min egen 5,52 som jeg nå prøver å få oppgradert av konstruktøren. Da får jeg kanskje i pose og sekk," håper den erfarne hi-fi entusiasten som også advarer mot overdreven fokus på et enkelt og smalt parameter, selv om det akkurat at dette produsenter, selgere og reklamekonsulenter ynder å gjøre. Forforsterkeren er forøvrig den i DP anlegg helt sedvanlige passive kontrollforsterkeren som etter manges mening spiller ringe rundt det meste av den sorten under kr.50.000. Men også denne skal oppgraderes med noen spesielle trafoer som Leif Christensen i Drøbak har funnet frem til. Ytterligere et skritt mot det lydmesse Nirvana. Dette uten særlig risiko for å måtte møte til konkursoppgjør i skifretten!

Svenske fiskekasser de luxe

Selv om Geir hele tiden er på vei med nye planer og oppgraderinger-og de vanlige hverdags depresjonene hvor han lurar på om han skal

Kampen mot dårlig strøm synes tydelig i finstua.

selge hele røkla og kjøpe en stor ghetto-blazer – så er de svenske Respons høyttalerne det sikreste kortet i anlegget. "Disse høyttalerne som vi kaller Millennium 2000, er en spesialversjon av Respons Grande Artist, men med 2 ScanSpeak 7 tommer i istedenfor den ene 10 tommeren som er vanlig. Diskanten er nylig modifisert til den nye superdiskanten fra ScanSpeak som alene koster 6-7 tusen kroner parett.

Denne oppgraderingen tilbyr den svenske konstruktøren (og tidligere fisker) Reidar Pehrsson til de fleste solgte Respons høyttalere som er levert i Norge. Dette gir en betydelig for-

absorberende filtmatter rundt mellomtone og diskant elementene. Selvølgelig er kabinettet ekstremt solid med dobbelte plater med høy tetthet som er limt med et spesielt akustisk materiale som ytterligere hindrer støy og andre vibrasjoner å ødelegge den rene lyden fra elementene.

Grande basshøyttalere

Selv om disse Respons pyramidehøyttalere er en variant av de full frekvens standard modellene som selges her hjemme, så går ikke Responsene til Jevnaker fullt så dypt som Respons Grande

bedre definert med en god sub", mener Jevnaker. Det skulle likevel ikke ta lang tid før jeg også fikk høre noe av den beste dybbass gjengivelsen jeg hittil har hørt...

Pigger eller myk gummi?

Det finnes to ulike teorier hvordan man skal montere høyttalere i et rom. Den vanligste metoden er nok fremdeles å forankre høyttalerne solid til gulvet ved hjelp av ulike typer pigger som får ekstremt liten kontaktflate og dermed skaper enorme krefter i spiss-punktet. Tanken er at disse kreftene skal være større enn kreftene

Geir Jevnaker disponerer et stort og deilig lytterrom med praktfull utsikt over Sognefjorden.

bedring med et enormt mye mer homogent presensnivå uten antydning av den sedvanlige komprimering man opplever med nesten alle vanlige domediskanter.

"Men det er selvfølgelig helt i toppen med sin ekstremt lineære frekvensgang opp til 40 kHz, at man opplever mindre "diskant" og langt bedre luftighet og oppløsning. Og dette gjelder langt fra bare med vinyl og SACD!" mener entusiastene som ikke benytter annet en standard 16 bits "red book" digital-lyd.

Fordelene med å utnytte pyramideform i kabinettet må også nevnes. Selvsagt vil en slik form hjelpe til med å unngå stående bølger. I tillegg oppnår konstruktøren også minimonitoren fordelene ved at forntbaffelen blir optimalt smal i forhold til elementstørrelsen. Dette gir mindre tidligrefleksjoner og bedre holografisk presisjon i romgjengivelsen. Forøvrig har konstruktøren dratt dette enda lengere ved å benytte tykke

Artist som føres av Norsk Audio Teknikk. Til gjengjeld kan de med sine 7 tommer være enda kjappere og med bedre integrering til mellomtonen. Den helt dype bassen behøves da heller ikke. Dette fikser de enorme passive dybbass høyttalerne som med sitt store og særdeles solide kabinett dekker området under 60 Hz. Med spesialbygde 15 tommer Schaaning-elementer med enorme magneter, håndlaget av den tidligere utviklingsjefen hos Dynaudio, er Respons pyramide sub'ene noe av det ræeste på markedet. Dessuten er de knapt hørbare- i alle fall i dybbassen! Geir Jevnaker ler høyt av den siste påstanden, men forklarer at denne dybbassen faktisk har størst virkning langt oppover i mellomtonen fordi de andre elementene blir spart for de store utsving i dybbassen og dermed kan gjengi øvre bass og nedre mellomtone med mindre dopplerforvrengning (tonehøyden forandres, blir falsk) og bedre dynamisk kontrast. "Mellomtonen blir altså mye renere og

fra elementene og kabinettet slik at vibrasjoner ikke slipper ned i gulvet og setter dette i svingninger.

I de siste par årene har stadig flere begynt å benytte den motsatte metode; nemlig å avisolere høyttaleren ved å plasserer den på myke gummiføtter som skal absorbere vibrasjonsenergien. Geir sverger til den myke metode, men benytter luftfylte scooter/trillebår slanger som plasseres midt under høyttalerne. Han kan da skreddersy effekten ved å regulere luftmengden i slangene.

Høyttalerplassering

Undertegnede har etter hvert hørt ulike superanlegg i ulike omgivelser og må innrømme at rommet ofte farver lyden såpass mye at det er vanskelig å sette tilstrekkelig pris på de små forbedringer og tweaks som betyr alt for de entusiastene som kjenner anlegget ut og inn. Jeg antar at man gradvis venner seg til å høre

Forsell CD-spiller og DP DAK med strøm fra batteri!

"gjennom" akustikken i rommet slik at man lettere oppfatter de minste nyanser ved små justeringer. Særlig kan rommet være et problem med dyre anlegg (over kr. 100.000) hvor kvalitative forbedringer uansett er relativt beskjedne, og som i tillegg maskeres av uvant akustikk.

Anlegget til Jevnaker er imidlertid et av de minst problematiske jeg har hørt på lang tid, selv om jeg også i dette tilfelle synes at lytteposisjon er litt "feig" med hensyn til integrering i rommet. Selv om rommet kan være mer eller mindre problematisk, opplever jeg det som en dårlig løsning å ta rommet ut av klangbalansen ved tilnærmet nærfeltslytting hvor store, dyre høyttalere nærmest fungerer som et par gedigne hodetelefoner. Selv om det spesialbygde rommet fungerte fint med tidligere beskrevne absorbenter og gardiner, opplever jeg ofte at en vanlig møblert stue helt uten tweaks - kan fungere minst like godt. Det kan også lønne seg å være litt modig og ukonvensjonell med høyttalerplasseringen. Det du synes låter best ER best!

Mari Boine

Personlig synes jeg akustiske opptak av store symfoniorkestre gir meg en rask innføring av en rekke viktige kvalitetsparametre i et musikk-anlegg. Dessverre (også av denne grunn) er klassisk musikk ikke lenger noen selvfølge i en platesamling. Så selges det da knapt nok klassiske musikk i norske plateforretninger. Derimot var det oppmuntrende at Geir Jevnaker hadde så mye NORSK kvalitetsmusikk; kvalitet både med hensyn til det musikalske innhold og lydgjengivelse. Særlig fasinende var det å høre Mari Boine, med sin berømte/berykede stortromme som dro til helt der nede hvor ingen kunne tru at noko lyd kunne bu...

På flere melodier lå denne dype lyden som en solid grunnmur helt i dypet der de færreste lydanlegg er med lenger. Nivået var også enkelte ganger så beskjedent at svært få vil oppfatte dette grunnfjellet til musikken uten en ekstremt bredbåndede gulvhøyttalere eller med en meget god sub. Det mest imponerende med bassgjeng-

ivesen i dette Respons-systemet, er at bassen aldri blir "feit", men altså går nesten ubegrenset dypt og helt uten problemer i overgangen til hovedhøyttaleren. Denne sub-en er forøvrig passiv og utnytter de mektige kreftene og kontrollen i Dynamic 5,52 via en kjempestor spole med solid kobbertrå.

Jevn frekvensgang

Øvre bass og nedre mellomtone gir god kroppighet til stemmer av begge kjønn, og gir varme

Spesialbygde Respons høyttalere fra svenske Reidar Pehrson.

i grunntoneområdet til de fleste instrumenter. Denne fylldige klangbalansen, kan ofte virke kamouflerende på øvre mellomtone som dermed låter mindre "opppløst" enn tilfellet er. Her er heller ingen "peak" i presensområdet som kan skape litt kunstig liv i transientene. Likevel er

det – spesielt med den nye ScanSpeak superdiskanten- lett å høre at de dynamiske elementene i det minste er tett på oppløsningen til for eksempel en Martin Logan elektrostat både i homogenitet og oppløsning. Godt jobba av konstruktøren Reidar Pehrson som stadig har forbedret transientgjengivelse og dynamisk kontrast på sine glimrende konstruksjoner.

Med den nye diskanten er det vanskelig å finne noen ujevnheter å henge ørene på, om man da ikke synes toppen er blitt litt uvant sprek i forhold til den nå mer tilbakelente nedre del av diskantområdet hvor vi er vant til en viss "fres" på nesten alle vanlige domer.

En viss tendens til hodetelefon effekt på grunn av forholdet høyttalerplassering/ lytteposisjon, løste jeg enkelt ved å flytte lytteposisjon en meter eller to tilbake. Dermed fikk jeg med meg litt mer av den naturlige romklengen og betydelig dypere holografisk rom med beskjeden reduksjon av detaljer. Om Geir syntes dette var noen stor forbedring, er jeg litt usikker på. Mitt avgjørende poeng er at det ofte kan gi gode resultater å prøve litt uvante løsninger...

Den uendelige historie

"Jeg begynte som hi-fi entusiast med høy sigarføring og et kostbart Sansui-anlegg og Magnepan høyttalere med Tandberg CD-spiller. Senere har jeg også eid store elektrostat høyttalere. Det er likevel kombinasjonen av Dynamic Precision og Respons-høyttalere fra svenske Reidar Pehrson som har gitt meg den overlegent beste lyd kvaliteten," poengterer Årdølingen.

"Smelteovnene til Norsk Hydro har likevel gjort musikkopplevelsen litt blandet i perioder. Jeg må innrømme at jeg enkelte ganger nesten har gitt opp slik at jeg har overveiet å selge hele skiten for så å kjøpe en ghetto-blazer hos Expert-kjeden. Heldigvis fikk jeg oppleve hvor bra det hele kan bli med ren strøm da elektrisitetsverket måtte bygge om nettet inn til Årdal for litt tid siden. Dermed fikk vi her i byggefeltet strømmen ren og ubesudlet i flere uker. Og det låt fenomenalt mye bedre! Så mye bedre et jeg altså bestemte meg for å bygge mitt eget strømanlegg".

Kurs for egen strøm

Den nye generatoren drives riktig nok at det offentlige strømmettet, men bare via en mekanisk kopling. Jeg lager helt ny og jomfruelig vekselstrøm på egen kurs- og med god galavanisk forankring til jordspyd gravd dypt ned i egen hage. Da tror jeg også at lyden i anlegget skal vokse rett inn i himmelen", ler den mest kritiske strømforbruker i Årdal med stor fremtidstro på hjemmelaget spenning...

Snart kan vakthavende på elektrisitetsverket i Sogn og Fjordane trekke et lettelsens sukk over at de ukentlige klagene fra Årdal er forstummet. Men kanskje vaktene også oppleves litt kjedeligere uten lange diskusjoner med Årdals kunnskapsrike hi-fi entusiast?